

Tal av Roger Nordlund, Ålands lagtings talman,

vid seminariet 'Ålands demilitarisering och neutralisering mot bakgrund av de nya europeiska utmaningarna', Mariehamn, 7 september 2010

Ärade utrikesminister, ärade deltagare i dagens seminarium om Ålands demilitarisering och neutralisering mot bakgrund av nya europeiska utmaningar. När det gäller europeiska utmaningar är det aktuellt med ett samarbete kanske t.o.m. ett europeiskt försvarssamarbete. Åland har en viss erfarenhet av det om man tittar historiskt. 1854 så såg man ett exempel då franska och engelska flottan kom in i den åländska skärgården och besegrade fästningen Bomarsund. Det var ett mycket konkret europeiskt samarbete som då skedde och man kan också säga att det lägger grunden till varför vi sitter här idag i dubbel bemärkelse. Dels för att skulle man inte ha förstört Bomarsunds fästning och den stadsbildning som fanns där då, så skulle vi antagligen ha suttit ute i Sund och haft det här seminariet som antagligen inte skulle ha hållits, vi skulle inte ha haft något att diskutera idag eftersom demilitariseringen är följden av det här europeiska samarbetet då den engelsk och franska flottan besegrade den ryska fästningen. Demilitariseringen fastställdes i fredsförhandlingarna i Paris 1856.

Lissabonfördraget var en lång resa före det kom i hamn både ute i Europa men också här på Åland. Samtidigt så kan man säga att det var väldigt bra att det blev en lång resa därför att det gav anledning för oss att i samband med konstitutionella fördraget men också i samband med Lissabonfördraget att här på åländsk hemmaplan samt även i Helsingfors att fundera på den åländska statusen och hur vi kan bibehålla den i en föränderlig europeisk miljö.

Landskapsregeringen och lagtinget har tillsammans hela tiden försvarat demilitariseringen och neutraliseringen. Det konstitutionella fördraget, som det egentligen inte blev någonting av, så var ändå ett bra steg i den här riktningen eftersom man där tog en deklaration om att Ålands ställning enligt folkrätten skall respekteras och det är det som är grunden för mycket av det vi diskuterar här idag. Lissabonfördraget i sin tur så har också diskuterats väldigt mycket i sin helhet, eftersom det innehåller många olika områden, men också då det gäller demilitariseringen och neutraliseringen. Det arbete som landskapsregeringen och lagtinget gjorde tillsammans inför utrikesutskottet ledde fram till kanske lite av en milstolpe då det gäller att befästa neutraliseringen och demilitariseringen på europeisk botten.

Den 27 november 2009 fick Åland följande text antecknad i protokollet; för det första att Ålands neutraliserade och demilitariserade status befästes genom 1921 års konvention, för det andra Ålandskonventionens inledning hänvisar till den speciella status som Åland har genom folkrätten, för det tredje Lissabonfördraget ändrar vissa bestämmelser rörande den gemensamma säkerhets- och försvarspolitik, för det fjärde fördragskrafterna kommer inte att påverka tillämpligheten av 1921 års konvention om demilitarisering och neutralisering och även Ålandskonventionen kommer fortsättningsvis att vara i kraft. Ålands lagting har gett sitt bifall till den nationella implementeringen av Lissabonfördraget på Åland till den del fördraget faller inom landskapets behörighet. Det här erkännandet från finländsk sida i kombination med det som man i utrikesutskottet skrev redan 2003: "Utrikesutskottet konstaterar med hänvisning till erhållen utredning att det i detta sammanhang skall säkerställas att Åland får bibehålla sin folkrättsliga specialstatus som också ingår i Ålandskonventionen särskilt när det gäller Ålands demilitariserade och neutraliserade status."

Det är två tydliga markeringar och erkännanden från finländska statsmaktens sida som vi från Ålands sida noterar och är tacksamma för att de finns.

Man kan säga att processerna både då det gäller det konstitutionella fördraget och sedermera Lissabonfördraget var omfattande och arbetskrävande för alla parter men samtidigt så blev det väldigt bra utfall. Åland blev både mera känt och erkänt på en nationell nivå och på EU nivå framför allt Ålands status .

Det har tagits två positiva initiativ alldeles under den senast tiden, utrikesministrarna i Sverige och Finland, Bildt och Stubb, har föreslagit grundande av ett EU fredsinstitut och för det andra har Finlands statsminister Mari Kiviniemi föreslagit att Finland ska ta en mer aktiv roll i den internationella fredsförmedlingen . De här båda initiativen är väldigt bra för det första för att utrikesministrarna verkligen stärker bilden av EU som ett fredsprojekt vilket är väldigt viktigt och det andra därför att här kanske Åland också kan bistå med vår erfarenhet. Vi har resurser och vi kan vara en arena. Här vill jag passa på att för den här typen av aktiviteter herr utrikesminister, framföra som en hälsning till statsministern och till statsledningen, att kom ihåg Åland och Ålandsexemplet och dra nytta av det i kommande arbetet.

Vi vill gärna vara med i den mån vi kan. Det finns mycket med erfarenhet här, vi har framför allt Ålands fredsinstitut som har stor kompetens på det här området. Här kan det bli ett lyckat samarbete mellan självstyrelsen och statsmakten och vi är för vår del beredda att ställa upp. Med de orden så hälsar jag alla hjärtligt välkomna hit, föredragshållare, kommentatorer och publik, hjärtligt välkomna till Ålands lagting och jag hoppas på en inspirerande och intressant eftermiddag.

Välkomna!